

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI
O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING
JIZZAX FILIALI

**ZAMONAVIY INNOVATSION
TADQIQOTLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI
VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI:
YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR
RESPUBLIKA ILMIY-TEXNIK
ANJUMAN MATERIALLARI
TO'PLAMI**

**15-16-MAY
2026-YIL**

**Google
Scholar**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY
UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI**

**ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB
MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR
VA ISTIQBOLLAR**

*mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami
(2026-yil 15-16-may)*

JIZZAX-2026

Conference on Inventive Communication and Computational Technologies (pp. 431-440). Singapore: Springer Nature Singapore.

14. Yuldashev, S., & Arakulov, G. (2023). ETHNOPSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF AGGRESSIVE BEHAVIOR IN FAMILY DISPUTES. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research, (Special Issue)*, 81-88.

15. Usmanov S. A. Features Implementing European Credit and Modular System at Higher Education Institutions of Uzbekistan // *Eastern European Scientific Journal*. – 2019. – №. 1.

SHAXSNING MOTIVATSION SOHASI VA EHTIYOJLAR IYERARXIYASI

Julmatova Saodat Jur'atjon qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti Dotsent v.b.

Annotatsiya: Ushbu matnda shaxsning motivatsion sohasi va ehtiyojlar iyerarxiyasining psixologik tabiatiga oid nazariy qarashlar tahlil qilinadi. Tadqiqot markazida inson xulq-atvorini harakatga keltiruvchi ichki drayvlar va Abraham Maslou tomonidan taklif etilgan ehtiyojlar tizimi yotadi. Maqolada motivatsiyaning shaxs kamolotidagi o'rnini, ehtiyojlarning quyi darajadan yuqori bosqichga ko'tarilish qonuniyatlari va ularning zamonaviy jamiyatdagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: motivatsiya, ehtiyojlar iyerarxiyasi, samoaktualizatsiya, shaxs kamoloti, iyerarxik tuzilma, A. Maslou, ichki drayv, psixologik muvozanat.

Inson faoliyatining asosiy harakatlantiruvchi kuchi motivatsiya hisoblanadi. Motivatsiya insonni ma'lum bir maqsad sari undaydi, uning faoliyatini boshqaradi va yo'naltiradi. Shaxsning motivatsion sohasi insonning ehtiyojlari, qiziqishlari, intilishlari, maqsadlari va qadriyatlari bilan chambarchas bog'liqdir. Psixologiyada motivatsiya masalasi eng muhim mavzulardan biri bo'lib, u inson xulq-atvorini tushuntirishda katta ahamiyatga ega. [5]

Shaxsning motivatsion sohasi — bu insonning faoliyatga bo'lgan ichki va tashqi undovchi omillari tizimidir. Ushbu soha insonning ehtiyojlari, motivlari, qiziqishlari, e'tiqodlari va maqsadlarini o'z ichiga oladi. Motivatsion soha insonning hayotdagi faol pozitsiyasini shakllantiradi hamda uning ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi. Motivlar insonni muayyan harakatni amalga oshirishga undaydi. Masalan, bilim olish motivi talabani o'qishga undasa, muvaffaqiyatga erishish motivi insonni mehnat qilishga rag'batlantiradi. Motivlar ichki va tashqi turlarga bo'linadi. Ichki motivlar insonning qiziqishi va ehtiyojlari bilan bog'liq bo'lsa, tashqi motivlar mukofot, maqtov yoki jazodan qochish kabi omillar orqali yuzaga keladi. [2]

Shaxsning motivatsion sohasi — bu insonning faoliyatini, xulq-atvorini va intilishlarini belgilab beruvchi murakkab psixologik tuzilmadir. U nafaqat ongli maqsadlarni, balki ongsiz mayllar, qiziqishlar, e'tiqodlar va qadriyatlarni ham o'z ichiga oladi.

Motivatsiyaning asosiy vazifalari:

- **Yo'naltiruvchi:** Inson energiya va diqqatini ma'lum bir ob'ektga qaratadi.

- **Safarbar etuvchi (Energetik):** Maqsadga erishish uchun ichki resurslarni ishga soladi.

- **Ma'no beruvchi:** Inson o'z harakatlarining mohiyatini anglaydi.

Ehtiyoj — inson organizmi va shaxsining yashashi hamda rivojlanishi uchun zarur bo'lgan narsalarga bo'lgan talabidir. Ehtiyoj inson faolligining manbai hisoblanadi. Ehtiyoj qondirilmaganda insonda ichki zo'riqish yuzaga keladi va bu holat uni faoliyatga undaydi. .[3]

Amerikalik psixolog Abraham Maslow inson ehtiyojlarini iyerarxik tizim shaklida tushuntirib bergan. Unga ko'ra, inson ehtiyojlari pog'onama-pog'ona rivojlanadi va quyi ehtiyojlar qondirilgandan keyingina yuqori ehtiyojlar yuzaga chiqadi.

Motivatsiya — bu insonni harakatga keltiruvchi, uning xulq-atvorini yo'naltiruvchi va boshqaruvchi ichki jarayondir. Psixologiyada ushbu mavzuni tushunish uchun ko'pincha **Abraham Maslouning ehtiyojlar piramidasi** tahlil qilinadi.[1]

Abraham Maslouning ehtiyojlar iyerarxiyasi: A. Maslou inson ehtiyojlarini qat'iy tartibdagi 5 ta asosiy darajaga ajratgan. Uning fikricha, quyi darajadagi ehtiyojlar qisman bo'lsa-da qondirilmaguncha, inson yuqori bosqichga ko'tarila olmaydi.

1. **Fiziologik ehtiyojlar:** Organizmning yashashi uchun zarur bo'lgan eng asosiy ehtiyojlar (ovqat, suv, havo, uyqu). Agar bu ehtiyojlar qondirilmasa, insonning barcha fikr-zikri faqat shu bilan band bo'ladi.

2. **Xavfsizlikka bo'lgan ehtiyoj:** Barqarorlik, himoyalanganlik va qo'rquvdan xoli bo'lish intilishi. Bu o'z ichiga jismoniy xavfsizlik bilan birga iqtisodiy barqarorlikni ham oladi.

3. **Ijtimoiy ehtiyojlar (Mehr va mansublik):** Inson ijtimoiy mavjudot sifatida biror guruhga a'zo bo'lishni, sevish va sevilishni, do'stlik munosabatlarini o'rnatishni istaydi.

4. **Hurmat va e'tirof etilish ehtiyoji:** Bu bosqichda inson o'zini jamiyatda munosib o'rin egallashini, boshqalar tomonidan qadrlanishini va o'z-o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlashni xohlaydi.

5. **Samoaktualizatsiya (O'z-o'zini namoyon qilish):** Bu piramidaning cho'qqisi bo'lib, inson o'zidagi bor imkoniyat va iste'dodlarni ro'yobga chiqarish, ijod qilish va ma'naviy kamolotga erishishga intiladi. .[1]

Maslou nazariyasi juda mashhur bo'lsa-da, zamonaviy psixologiyada ayrim qo'shimchalar kiritilgan: .[1]

- **Iyerarxiyaning moslashuvchanligi:** Ba'zi insonlar och qolsa ham (fiziologik ehtiyoj qondirilmasa ham) ijod qilishda davom etishi mumkin (masalan, buyuk rassomlar). Bu iyerarxiyaning hamma uchun ham qat'iy emasligini ko'rsatadi.

- **Madaniy farqlar:** Ayrim madaniyatlarda kollektivism (ijtimoiy ehtiyoj) shaxsiy muvaffaqiyatdan (hurmat) yuqoriroq turishi mumkin.

Shaxsning motivatsion sohasini o'rganish pedagogikada o'quvchilarni o'qishga qiziqtirishda, menejmentda xodimlarning unumdorligini oshirishda va klinik psixologiyada insonning ichki nizolarini hal qilishda muhim vosita hisoblanadi.

Inson ehtiyojlari faqat moddiy narsalar bilan cheklanmaydi. Shaxs sifatida to'laqonli rivojlanish uchun quyi darajadagi barqarorlik bilan birga, yuqori darajadagi ma'naviy ehtiyojlarning qondirilishi ham o'ta muhimdir. Motivatsion soha insonning hayotiy faoliyatida muhim o'rin egallaydi. Kuchli motivatsiyaga ega inson maqsad sari qat'iyat bilan harakat qiladi, qiyinchiliklarni yengib o'tadi va muvaffaqiyatga erishadi. Ta'lim jarayonida ham motivatsiya o'quvchilarning bilim olish samaradorligini oshiradi. Shuningdek, motivatsion soha insonning kasb tanlashida, ijtimoiy munosabatlarida va shaxsiy rivojlanishida muhim omil hisoblanadi. Ijobiy motivatsiya insonda o'ziga ishonchni kuchaytiradi va faol hayotiy pozitsiyani shakllantiradi.[4]

Xulosa qilib aytganda, shaxsning motivatsion sohasi inson faoliyatining asosiy harakatlantiruvchi kuchidir. Ehtiyojlar esa motivatsiyaning manbai hisoblanadi. Abraham Maslow tomonidan yaratilgan ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasi inson xulq-atvorini tushuntirishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi. Inson ehtiyojlarini to'g'ri anglash va motivatsiyani shakllantirish shaxsning barkamol rivojlanishi hamda jamiyatda muvaffaqiyatga erishishida katta ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Motivation and Personality – Abraham Maslow.
2. G'oziev E.G'. Psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2002.
3. Davletshin M.G. Umumiy psixologiya. – Toshkent, 2010.
4. Nemov R.S. Psixologiya. – Moskva, 2003.
5. Rubinshteyn S.L. Umumiy psixologiya asoslari. – Sankt-Peterburg, 2000.

BIOFIZIKADA INNOVATSION DOZIMETRIYA TEXNOLOGIYALARI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLAR

Begisheva Nailya Rinadovna

Alfraganus universiteti Farmatsevtika va Kimyo kafedrası Dotsent v.b.

Annotatsiya. Mazkur maqolada biofizika sohasida ionlovchi nurlanish dozalarini aniqlashning zamonaviy innovatsion texnologiyalari, ularning tibbiyot, sanoat va ekologiyadagi ahamiyati hamda rivojlanish istiqbollari tahlil qilinadi. Ichki va tashqi nurlanishni baholash usullari, yuqori aniqlikdagi detektorlar, biologik dozimetriya va sun'iy intellekt asosidagi yondashuvlar keng yoritilgan. Shuningdek, radiatsion fon va uning ekologik ta'siri hamda biofizik dozimetriyaning kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: biofizika, dozimetriya, ionlovchi nurlanish, yutilgan doza, ekvivalent doza, effektiv doza, radiatsiya xavfsizligi, detektorlar, sun'iy intellekt.